

jean porpam exemplar III. g.

ŽIVOT

LIST ZA
UNUTARNJU KULTURU

Broj 1.

Listopad 1921.

Godina III.

Iz tame u svjetlost.

Imao sam dobre kršćanske roditelje. Smatram se vječnim dužnikom njihovim. Još prije nego sam počeo polaziti školu, učila me majka poznavati Boga i svete tajne vjere naše. Svaku večer vršila bi se u porodici zajednička molitva, a i inače su roditelji pazili, da se Bogu molimo, kako je u nas katolika običaj. Jednoć sam zaboravio moliti prije jela, pa me je otac udario. Danas istom vidim, koliko je blago kršćanski odgoj. Tomu odgoju treba da zahvalim, što je u meni tinjala iskrica kršćanstva i onda, kad sam se od Krista Boga duhom, kako mi se činilo, sasvim odijelio, i hodao „sjenama smrtnim.“

Prvu sam svetu pričest primio, kad mi je bilo osam godina, ali taj po sebi tako velik i radostan događaj u životu kršćanskom, nije ostavio u meni jačih tragova. Bit će da priprava nije bila onakova, kakova je trebala mojoj duševnosti. Više je na mene djelovala krizma. Velika mi je radost bila ministrirati pa sam se znao za ministraciju s djecom i potući. Doma sam si uredio oltarić pa bi s braćom „služio misu.“

Osnovnu sam školu svršio s dobrim uspjehom i onda me otac dade u vojnički penzionat, pa sam postao, što se vojničkom terminologijom zvalo „Grünzeugfresser.“ Težak me udarac zadese smrću mog predobrog oca. Bilo mi tek deset godina. Tu u penzionatu početak je mojoj nesreći. Među profesorima bio je jedan bezvjerac, koji je trovao bezvjerstvom čak i nas mališe prvoga razreda. Predavao je njemački i prirodopis. U njemačkom smo satu čitali i legende, a on bi isticao, kako je to izmišljeno isto tako kao i Sveto Pismo. Mene je to strašno uznemirivalo, no opet sam više vjerovao kateketi. U drugom razredu svršio je propisano gradivo njemačko već za pet mjeseci, a onda bi nam i u njemačkim satovima tumačio prirodopis. Donosio bi kadšto nekakve njemačke knjige i iz njih tumačio, kako je čovjek postao od majmuna. Pripovijedali su nam drugovi iz 3. i 4. razreda, da je njima tumačio, kako je svijet postao sam od sebe, a poslije je i nama tako govorio. Isprva sam mu se smijao, no malo pomalo osvajao me je za svoje mišljenje. Prođu dva, tri mjeseca, a mi se počesmo podrugivati kateketi, pa i ja. Neki stariji drug R., koji je došao k nama sa dva razreda trgovačke škole, korio bi nas rad našega postupka, a mi smo se onda i njemu rugali. Jesu li se drugi podrugivali vjeri od zbilje ili, kako je obično, od neke glupe tastine, ne umijem reći; za sebe znam,

da mi je bilo na srcu jako teško.

I već je počeo da djeluje otrov toga više vanjskoga negoli nutarnjega bezvjerstva. Postao sam drzak, svaki bih čas morao na raport, markirao bih bolest i išao u bolnicu, a osobito bi me snalazila „bolest,“ kad bi valjalo poći u crkvu: onda bi se javio „kompagnie marod.“ Sve je to išlo tako brzo! Dvapat na godinu išli bi pitomci svetoj ispovijedi i pričesti. Pod kraj drugoga tečaja otišla je kompanija u crkvu, no mi smo nekoji pobjegli: bježali smo od života, jer smo voljeli smrt.

Na dan sarajevskoga atentata (1914.) raspustila se škola, te ja odem kući. Koliku sam žalost zadao svojoj premiljoj materi, kad sam joj, još onolišan deran, uzeo tumačiti, da je čovjek postao od majmuna! Čudit ćete se, što ću vam reći: kad bi tko stao govoriti proti vjeri, ja bih ga pobijao i vjeru branio prvo, jer sam dotičnoga držao glupanom, koji takih stvari i ne razumije, a onda, jer sam znao, da će mu to škoditi.

Pod kraj praznika dobijem poziv, da odem u vojničku školu u Strass, devetnaest kilometara od Maribora. Tu ću nastaviti nauke (3. razred), ali i svoje zablude. Već sam u Sarajevu dobio jedan „ukor“ (verwarnt). U strahu sam nastavio svoju otpornost. Kad bi trebalo učiniti kakvu psinu, drugovi bi mene naprijed turali, a kad bi stvar zlo prošla, onda bi plaćao ja, i još bi mi se smijali. Kateketa je bio svećenik veoma pobožan i vrijedan, jako dobra srca, vrlo zauzet za naše dobro pa bi nam davao knjiga, da čitamo. Ljubav mu i dobrotu naplaćivasmo time, što smo ga svakojako ljutili i život mu ogorčavali! U crkvi smo se igrali i smijali. Jednoć me pitao 10. zapovijedi Božjih; znao sam ih, ali mu ih nisam htio da kažem. Vjeru sam izgubio. Ipak me Bog nije zapustio, kao što sam ja njega: on me je zvao k sebi onim nemirom i neskladom, što sam ga osjećao gotovo neprestano, ali tada nisam razumio glasa Božjega. Obuzimao me također neizvjestan nekakav strah. Počeo sam samotovati. U vrijeme igre bježao sam od drugova. Najvolio sam čitati ili uzeti bubanj pa cijele satove bubnjati. Osobito bi me osvojila žalost u crkvi, kad bi gledao vjernike gdje se pobožno Bogu mole. Prije i poslije vjeronauka vršila bi se kratka molitva; ja već nisam htio da molim, nego sam odbijao od sebe ono uže, koje me je jedino moglo da izbavi iz burnoga mora, u kojem sam se utapljao.

Kako sam bio nemaran i otporan te imao čestih konflikata s podčasnicima, slutio sam sasvim pravo, da će se stvar po mene naopako svršiti. Bilo mi je u duši tako teško! I u toj nevolji stade se u meni buditi vjera majčina te ja odem u crkvu i uzmem se moliti onomu, za koga toliko puta rekoh da ga nema! soš i sad ne znam, kako se sve to u meni preokrenulo. Ja sam se pače ispovjedio i s milošću dođe u moje ojađeno srce slatki mir, kojeg već davno nisam okusio. Bilo mi je tako voljko u duši! Jedna me usto misao tješila: ljudi mi ne će oprostiti, ali

Bog mi prašta.

Katastrofa se već nije dala ustaviti, ili bolje da rekнем, Božja je providnost udesila, da sam se riješio onoga pakla: otpustiše me i „per šub“ otpremiše u zavičaj. Bilo mi je tekar dvanaest i pol godina.

*

Šta će mati sa mnom? Za zanat još nisam bio. Došlo joj kao kakvo nadahnuće: ode šefu kancelarije jednog industrijskog pothvata u onom gradu i zamoli ga, da me primi u kancelariju. Mati mi kupi odijelo, te ja pođem šefu. On me primi za naučnika u uredu. Brzo sam naučio stenografiju i ostalo, što je trebalo, i tako za godinu dana napredovao sam od 30 kruna na 100 mjesečno, što još nije nitko tamo doživio.

Dok je ovako moje materijalno stanje sjajno stalo, vjersko mi je bilo žalosno. Uz druge poroke navukao sam i taj, da sam užasno psovao. Majku je to veoma žalostilo, ružila me zbog toga, ali uzalud. Kadšto bi zaplakala i molila se: Bože obrati ga! Jednom mi reče: Sinko, radije uzmi batinu pa udri po meni, samo nemoj psovati.

U to se doba vratio na praznike kući mladenački moj prijatelj K., uzgojen kod Isusovaca u Travniku. Bio je čelik-katolik, veoma čestit i ozbiljan mladić. S njim sam se često prepirao o vjeri; on mi lijepo dokazivao, ali ja sam mu se rugao ili iznosio kojekakve smicalice: drugim se istina i onako ne može pobijati.

Kad se vratio slijedećih praznika kući, dogodilo se nešto, što me je i stid priznati: ja sam se „zaljubio,“ dječak od četrnaest godina. Međutim sam postao kontoarist, pa je moj ponos porastao, otkad sam smio u kancelariji pušiti. Pomagao sam u isplaćivanju radnika, što mi je u njih diglo ugled. Jedne nedjelje pohrlim ja iza ručka da vidim predmet svog obožavanja(!), kad pod šljivom kraj groblja vidim vikara fra L. T. Nisam ga poznavao, no on me pozove na cigaretu. Razgovarasmо se od jedan do sedam sati. Ja sam se gradio filozofom. Pretresasmо i pitanje, kako bi mladež odvratili od birtije i kerata, te zaključismo, da momke privučemo pjevanjem i sviranjem. Momci se odazvaše i tamburaški je zbor tako napredovao, da se na Silvestrovo mogla dati zabava, koja je donijela prihoda 1000 K. Fra L. me zavolio. Često sam išao k njemu, neko vrijeme svaki dan. Tumačio mi je neka filozofijska pitanja, koja su me zanimala, a jednog mi dana svjetuje, neka pođem u gimnaziju. Ali kako ću, kad nisam nikad učio latinski ni grčki, a da u prvi razred odem ne da mi ponos. I on me onda sam uzme poučavati u latinskom jeziku. Moj prijatelj K. mnogo se trudio sa mnom i tumačio mi neke stvari iz apologetike i dogmatike. Kolebao sam, ostalo je još onih doskočica od prije pa se nisam dao.

K tomu dolazila moja „ljubavna“ muka. Sad se tomu

smijem, ali onda sam se osjećao nesretan. Da bude tragikomedija još veća, otac one guščice uhvatio moja ljubavna pisma.

U takom duševnom raspoloženju nije čudo, što mi je život omrznuo. U što mi život, kad nema svrhe! Htio sam da budem velik filozof, da se dignem visoko, a eto sad sam pisar u uredu. . . ! I tad mi dođe crna misao, da se ubijem. Jedne večeri dođem kući, pošto me opodne nije bilo na ručku, i poslije večere odem drugu. Ponio sam revolver, da se ubijem. Mora da sam strašno izgledao: prijatelj je odmah slutio, da me nekakva velika nevolja mori, i malo pomalo ispipa, što sam nakanio učiniti. Uze me baš čestito prekoravati i izbije mi onu grješnu i ludu pomisao iz glave.

Jedne sam večeri osobito nesretan bio u „ljubavi“: vriednome ocu moje Dulcineje dozlogrdilo, što se toliko vrzem oko njegove kćeri, te on ni pet ni šest pograbi batinu, i da nisam u najbržem tempu učinio uzmak, moglo je biti svašta. Onako žalostan odem na jedan obližnji plateau i legnem nauznak. Vrele mi suze kapahu niz lice. No pravo veli Ciceron: ništa se ne osuši brže od suze. Napomol teških misli, što me zaokupiše, dok sam promatrao zvijezde nad sobom, presahnu vrelo suza. Pade mi na pamet prijateljeva riječ: „Kako može pametan čovjek da bude bezvjerac? Kad vidiš sliku, onda znaš, da ju je netko načinio; dakle i svijet je netko stvorio, jer se vidi divan plan u njemu.“

U uredu se često raspravljalo o vjeri. Ja sam znao reći: Šta će nam 10 zapovijedi Božjih? Dosta nam je savjest, ona nam veli, što je dobro, što li zlo. Moj mi je prijatelj rekao, da se u savjesti očituje Bog. Bio sam pošten, tuđeg ne bi dirao ni za živu glavu, pa mi je uprava vjerovala: imao sam katkad do 30.000 K. da brojim. Jednoć sam se prevario i potajno uzeo, dakle ukrao, blagajniku finu olovku Koh-i-noor. To me je tako peklo, da sam odmah poslije ručka poletio u ured i metnuo olovku na mjesto, gdje je prije bila.

Ja sam se ozbiljno spremao za gimnaziju, a od toga me nauma nije moglo da odvрати zabadanje uredskih činovnika. Nabavio sam Rustinove „Unterrichtsbriefe für Obergymnasium.“ Tu ima i kratka pouka o vjeri. Sjećam se, da tamo piše: Bog se očituje u prirodi i u našoj savjesti. Držao sam to za gluposti. Međutim sam postao bekrija: zapao sam u rdavo društvo i počeo sam piti. Mati je od toga silno trpjela, još mi je i danas jako žao. Zakašnjavao sam u ured, šef me korio i putio me, da se ostavim onakova života, jer samo trijezan i radin život nosi lijepu budućnost.

Na Blaževo bio sam u crkvi na propovijedi. Svećenik je govorio o bezvjerstvu. Došlo mi je baš ko naručeno. Uvijek je ponavljao riječi: „Bezvjerac onaj. . .“ Meni je bilo, kao da propovjednik govori: Evo ovaj ne spada među nas! Činilo mi se, kao da onaj pobožni svijet prstom upire u mene. Mislio sam

na riječi prijateljeve: „Ko je bezvjerac, sam si je kriv, jer ili ne će da vjeruje ili se tako zapustio, da ne može vjerovati.“

Jedne divne večeri dođoše mi opet na um one riječi prijateljeve o Bogu. Gledao sam one zvijezde, zamislio se u golemu snagu svemira i providnost u njemu. I dođe mi kao ideal životu: pomagati zapušteni narod, jer nije dostojno čovjeka da živi samo sebi ko životinja. Razmišljao sam i o moralu, što smijem i što ne smijem, n. pr. u pogledu 6. zapovijedi; sve da Bog i ne brani, opet je velika šteta od toga grijeha, pa od krađe itd. Sasvim me je svladavala jedna misao: jest nešto, što vlada svijetom; jedni to zovu priroda, a drugi Bog. Tada još nisam umio pravo razlikovati Boga od prirode. Razmišljao sam o molitvi: zašto se ne bih molio? ta molitva jača volju, koncentruje duševne sile. . . Pa ispovijed! Kako ona olakšava srce čovjeku, kad zna, da mu je Bog oprostio. Ovaj se zamašni duševni proces razvijao u meni one sretne večeri. Bio je petak. U subotu izvrših odluku razmetnoga sina: „Ustat ću i idem Ocu. . .“ (Lk. 15, 18). Dođem fra L. pa ću mu:

— Nešto bih vas lijepo zamolio.

— Šta?

— Bi li vi mene ispovjedili?

— Hajd vamo! radosno mi odvrati. Hoćeš li ovdje ili u crkvi?

— Volim ovdje.

Nakon četvrt sata bio sam najsretniji čovjek na svijetu. Plakao sam od radosna uzbuđenja. Dobri fra L. uze me ispod ruke i odvede u bašču. Zanimao se za moj život i ja sam mu sve iskreno pripovjedio. Osokolio me. Osjetio sam volju za životom. Navečer dođem kući iza deset sati, nisam bio doma na večeri. Mati opazi, da su mi oči crvene od plača, pa se začudi. Kad joj rekoh, da sam se ispovjedio, pane na koljena i zahvali Bogu pa mi onda priopći, da se nazad osam dana zavjetovala svetome Anti za moje obraćenje. Sutradan u nedjelju primio sam sveti kruh života. Mati, kako je bila radosna, upita me, što najvolim jesti, da mi to spremi za ručak. I ona mi dobra i mila ugotovi (sjećam se kao da je danas) „faširane šnicle“ sa šalatom od krumpira i palačinku s pekmezom. Znam, vi se tome smiješite, ali take nas je Bog stvorio, da se i tijelo hoće uz dušu da raduje.

(Nastavit će se)

